

УДК 374.017:62+001

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.102.9>

В. І. Рабець

аспірант кафедри позашкільної освіти
Українського педагогічного університету імені М. Драгоманова
ORCID: orcid.org/0009-0004-8934-595X

В. А. Григоренко

аспірант кафедри позашкільної освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: orcid.org/0009-0001-6983-0884

О. А. Шевченко

доктор філософії в галузі педагогіки, доцент кафедри позашкільної освіти
Українського державного університету імені М. Драгоманова
ORCID: orcid.org/0000-0003-0881-0326

СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГУРТКІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито теоретичні засади формування та реалізації соціально-виховного потенціалу гуртків науково-технічного напрямку позашкільної освіти. Обґрунтовано, що технічна творчість у позашкільних закладах виступає важливим чинником розвитку особистості, який поєднує когнітивний, діяльнісний і соціально-виховний аспекти освітнього процесу. Показано, що участь учнів у конструкторських, дослідницьких і проєктних видах діяльності не лише сприяє оволодінню технічними знаннями, а й формує соціальну компетентність, відповідальність, ініціативність, комунікативність і готовність до співпраці. Визначено сутність поняття «соціально-виховний потенціал» як сукупності можливостей освітнього середовища, змісту діяльності та міжособистісних взаємин, спрямованих на формування морально-ціннісних орієнтацій, громадянської активності та соціальної зрілості вихованців. Розкрито структуру соціально-виховного потенціалу, що охоплює цільовий, змістово-діяльнісний, організаційно-комунікативний і результативний компоненти, які забезпечують системність виховного впливу. Акцентовано провідну роль педагога як фасилітатора, наставника і носія соціально значущих цінностей, який створює сприятливе комунікативне середовище та підтримує ініціативу вихованців. Виокремлено педагогічні умови ефективної реалізації соціально-виховного потенціалу: створення відкритого виховного середовища, використання діялісного підходу, залучення учнів до соціально значущих і проєктно-дослідницьких форм роботи, організація рефлексивних практик і підтримка партнерської взаємодії. Зроблено висновок, що гуртки науково-технічного напрямку є дієвим засобом інтеграції освітньої, виховної й соціалізуючої функцій позашкільної освіти, сприяючи становленню творчої, активної та відповідальної особистості, здатної до саморозвитку і продуктивної участі в суспільному житті.

Ключові слова: позашкільна освіта, науково-технічні гуртки, соціально-виховний потенціал, педагогічні умови, соціальна та громадянська компетентність.

Постановка проблеми. В умовах стрімких технологічних змін та цифровізації суспільства все більш актуальною постає потреба не лише у формуванні академічних знань учнів, а й у їх вихованні як соціально відповідальних, творчих та технічно освічених громадян. У даному контексті гуртки науково-технічного напрямку позашкільної освіти набувають значного освітнього й виховного потенціалу. З одного боку, діяльність таких гуртків сприяє формуванню наукового світогляду дітей і молоді, навичок технічного конструювання, дослідницьких здібностей. З іншого боку, науково-технічні гуртки мають виховний аспект, що полягає у формуванні позитивних особистісних якостей та ціннісних орієнтацій учнів, розвитку їхніх навичок комунікації та спільної творчої діяль-

ності. Такі гуртки забезпечують умови для розвитку творчого потенціалу, самовизначення та соціальної активності вихованців.

Зміст сучасних гуртків має відповідати сучасним соціальним потребам, досягненням науки та технологій, стимулювати самоосвітню діяльність учнів. Проте на практиці часто спостерігається, що робота гуртків науково-технічного профілю зосереджується переважно на технічному аспекту (технічне конструювання, моделювання, програмування), а соціально-виховний компонент реалізований не системно. З урахуванням цього, постає проблема оцінки ефективності соціальних і виховних аспектів діяльності гуртків науково-технічного профілю та необхідність теоретичного обґрунтування педагогічних умов максимальної

реалізації соціально-виховного потенціалу науково-технічних гуртків. Розв'язання цих питань є актуальним як для теорії виховання в системі позашкільної освіти, так і для практики роботи гуртків у сучасних умовах України, особливо враховуючи виклики реформування освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд наукових досліджень свідчить, що робота гуртків науково-технічного напрямку, зокрема в напрямку STEM, одночасно розвиває технічні навички й соціально-емоційний інтелект, підвищуючи мотивацію й залученість учнів. Практичні дослідження підтверджують, що технічні гуртки створюють сприятливі умови для проєктної діяльності, в якій природно розвиваються уміння працювати в команді, вирішувати конфлікти, планувати й відповідально виконувати роль у колективі [1, с. 83]. Публікації останніх років описують багато успішних прикладів, але одночасно вказують на потребу у більш системних підходах для інтеграції виховних завдань у технічні гуртки.

Аналітичні та методичні матеріали Інституту проблем виховання НАПН України (А. Бойко, В. Вербицький, А. Корнієнко та ін.) підкреслюють високий потенціал гуртків науково-технічного профілю для професійної орієнтації й розвитку обдарованої молоді, так і наявність організаційних і методичних прогалин, що перешкоджають реалізації цього потенціалу на широкому рівні. О. Козирод і В. Титаренко обґрунтували значущість та особливості гурткової роботи з технічної творчості в напрямку первинної допрофесійної орієнтації та здійснення учнями подальшого вибору профілю навчання. Існуючі локальні ініціативи у закладах позашкільної освіти демонструють позитивний ефект, але бракує масштабних емпіричних досліджень, адаптованих інструментів оцінювання і практичних моделей, які б поєднували технічну творчість із цілеспрямованим розвитком громадянської та соціальної компетентності вихованців.

Мета статті. Основною метою статті є теоретичне обґрунтування та розкриття сутності соціально-виховного потенціалу гуртків науково-технічного напрямку позашкільної освіти, а також визначення педагогічних умов, що забезпечують його ефективну реалізацію в сучасних соціокультурних і освітніх умовах діяльності закладів позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Технічна творчість є не лише засобом формування спеціальних умінь і технічних знань, а й важливим чинником виховання особистості та розвитку її соціальної компетентності. У процесі конструкторської, винахідницької, робототехнічної чи дослідницької діяльності вихованці опановують культуру праці, що передбачає акуратність, точність, відповідальне ставлення до виконання завдань, уміння планувати й організовувати власну діяльність

[2, с. 13]. Такі риси, як системність мислення, наполегливість і цілеспрямованість, формуються природно через практичну діяльність, яка вимагає терпіння, уваги до деталей і вміння доводити справу до кінця.

Разом з тим, технічна творчість має виражений соціально-комунікативний потенціал, адже більшість сучасних гурткових форм роботи (участь у спільних проєктах, хакатонах, виставках, змаганнях) передбачає колективну взаємодію, розподіл ролей, уміння домовлятися та узгоджувати дії. Це сприяє розвитку комунікативних умінь, навичок співпраці, лідерства й ініціативності, що, згідно з рамкою соціально-емоційного навчання CASEL (2020), становлять основу соціальної компетентності.

Вчені відзначають, що технічна творчість виступає інтегративним педагогічним феноменом, який поєднує когнітивний, діяльнісний і соціально-виховний аспекти розвитку особистості. Вона не лише розвиває інтелектуальний потенціал і технологічну компетентність вихованців, але й формує соціальну зрілість, здатність ефективно діяти в колективі, співпрацювати й проявляти ініціативу – тобто ті якості, що визначають конкурентоспроможність і соціальну активність молоді у сучасному суспільстві [3, с. 99].

Гуртки науково-технічного напрямку виконують не лише освітню, а й соціально-виховну функцію, адже їх діяльність базується на активній взаємодії учасників у процесі пізнання, експериментування та спільної творчості. Вони створюють унікальні умови для поєднання навчання, творчості й спілкування, де учень виступає не пасивним споживачем знань, а співтворцем навчального процесу. У такому середовищі формується культура партнерства, довіри та взаємопідтримки, що є фундаментом ефективної соціалізації.

Заняття у науково-технічних гуртках сприяють розвитку в учнів планувальних, організаційних і соціально-комунікативних умінь. У процесі реалізації спільних проєктів діти вчаться планувати власну діяльність, визначати послідовність дій, розподіляти обов'язки, аналізувати досягнення та помилки. Така діяльність виховує відповідальність за результати колективної праці, що є важливою рисою зрілої особистості [4, с. 45].

Колективна технічна творчість вимагає від учасників уміння працювати в команді, координувати дії, домовлятися, спільно приймати рішення. Це сприяє розвитку критичного та системного мислення, здатності конструктивно вирішувати проблеми разом з однолітками, долаючи труднощі через діалог і співпрацю. В таких умовах відбувається не лише засвоєння знань, а й формування соціально-емоційної компетентності – уміння слухати, аргументовано висловлювати думку, підтримувати інших і приймати спільні рішення.

У науковій літературі поняття «соціально-виховний потенціал» розглядається як багатовимірна категорія, що охоплює сукупність можливостей, освітніх практик і діяльностей, які сприяють соціалізації, формуванню морально-ціннісних рис та розвитку соціально-комунікативних компетентностей особистості. Соціально-педагогічні підходи підкреслюють, що цей потенціал пов'язаний з методичною компетентністю педагогів, організаційною культурою та форматом взаємодії з учасниками освітнього процесу, тобто з тим, наскільки заклад здатний системно впливати на соціальне й моральне становлення вихованців [5, с. 84].

В американських дослідженнях, спрямованих на вивчення ефективності впливу програм позашкільного сектору на позитивний розвиток молоді, соціально-виховний потенціал розглядається як здатність позашкільної програми формувати соціальний капітал, громадянську активність і стійкість особистості через цілеспрямовані освітні практики (проектна діяльність, волонтерські ініціативи, командні проекти) [6].

В рамках соціально-емоційного навчання (Social-Emotional Learning, SEL) і концепції STEM+SEL для позашкільного освіти соціально-виховний потенціал технічних гуртків полягає у підвищенні предметної мотивації та компетентності учнів з технічних дисциплін одночасно з розвитком навичок співпраці, саморегуляції, стійкості та відповідальності [7]. Це формулювання сьогодні стає основою для концептуалізації соціально-виховного потенціалу технічно-орієнтованих гуртків, оскільки воно поєднує когнітивний (знансвий) та особистісно-соціальний аспекти позашкільної освіти.

Досить часто соціально-виховний потенціал технічних гуртків реалізується через конкретні педагогічні механізми: спільне вирішення завдань, розподіл ролей у команді, рефлексія над процесом, зв'язок проектів із потребами громади. Наукові праці демонструють, що без цілеспрямованого педагогічного дизайну ці простори можуть давати лише фрагментарний виховний ефект, тоді як методичне включення елементів соціально-емоційного навчання підсилює їхній соціально-виховний результат.

В українському контексті соціально-виховний потенціал закладів позашкільної освіти інтерпретується в тісному зв'язку з функцією соціалізації, культурно-дозвіллевою практикою та формуванням національної ідентичності особистості. У національних дослідженнях наголошується на ролі будинків культури, центрів розвитку та станцій юних техніків як інститутів, що забезпечують не лише розвиток інтересів і здібностей, але й соціально-педагогічний супровід молоді в умовах соціокультурних змін [8].

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що соціально-виховний потенціал гуртків науково-технічного напрямку – це сукупність можливостей освітнього середовища, педагогічних умов, змісту діяльності та міжособистісної взаємодії, спрямованих на формування в учнів соціально значущих якостей, морально-ціннісних орієнтацій і громадянської активності в процесі засвоєння технічних знань і вмінь. Цей потенціал виступає системним утворенням, яке інтегрує освітню, виховну, соціалізаційну та культуротворчу функції позашкільної освіти.

Зміст соціально-виховного потенціалу науково-технічних гуртків визначається через поєднання трьох взаємопов'язаних складових – пізнавальної, соціальної та ціннісної.

Пізнавальна складова передбачає засвоєння учнями технічних знань, розвиток конструкторських і дослідницьких умінь, креативного мислення, технологічної грамотності та інженерного підходу до розв'язання завдань. Саме творча технічна діяльність створює основу для розвитку пізнавальної активності, що стає потужним виховним фактором, оскільки сприяє самореалізації дитини, формуванню впевненості в собі й відповідальності за результат.

Соціальна складова охоплює систему цінностей, установок і соціальних компетентностей, які формуються у процесі колективної діяльності. Це комунікабельність, толерантність, уміння працювати в команді, здатність до співпереживання, взаємопідтримки та конструктивного розв'язання конфліктів. У цьому сенсі гуртки науково-технічного напрямку виступають лабораторією соціального навчання, де через участь у спільних проектах діти засвоюють соціальні ролі та норми співпраці.

Зміст соціально-виховного потенціалу також пов'язаний із ціннісною складовою виховання. Через участь у технічних, екологічних, інженерних або волонтерських проектах діти вчаться відповідально ставитися до праці, суспільства, довкілля. Завдяки цьому, творча діяльність дітей у технічних гуртках набуває гуманістичного виміру, стаючи не лише засобом набуття знань, а й чинником морального становлення.

На основі аналізу праць українських вчених (О. Биковської, О. Литовченко, В. Вербицького, Г. Пустовіта та ін.) було виокремлено 4-компонентну структуру соціально-виховного потенціалу гуртків, що включає цільовий, змістово-діяльнісний, організаційно-комунікативний і результативний компоненти.

Цільовий компонент відображає виховні цілі, які реалізуються у діяльності гуртка. Тобто, цілями гуртка має бути не лише розвиток технічних компетентностей, а й формування соціально відповідальної особистості, готової до співпраці та інноваційної діяльності в суспільстві. Цей компонент задає спрямованість усієї виховної системи гуртка.

Змістово-діяльнісний компонент охоплює зміст занять, форми організації роботи (проектна, дослідницька, ігрова, конкурсна діяльність) та методи, що сприяють інтеграції пізнавального і виховного процесів. Саме діяльнісний підхід забезпечує розвиток компетентностей через практику, співпрацю й рефлексію.

Організаційно-комунікативний компонент включає соціально-психологічний клімат у колективі, стиль педагогічного керівництва, систему взаємин між учнями, педагогами та батьками. За висновками досліджень Дж. Дарлін [9], без сприятливого соціально-емоційного середовища потенціал виховного впливу технічної творчої діяльності реалізується лише частково.

Результативний компонент характеризує досягнення вихованців у сфері соціально-виховного розвитку: сформованість громадянської активності, соціальної компетентності, відповідальності, емпатії, здатності до командної взаємодії. У практиці оцінювання цей компонент набуває вигляду соціально-емоційних індикаторів, що дозволяють визначати рівень розвитку м'яких навичок (soft skills) у контексті проектної діяльності.

Ці чотири компоненти функціонують як цілісна система: цільовий компонент задає напрям, змістово-діяльнісний – наповнює його конкретним змістом і формами, організаційно-комунікативний – забезпечує соціально-психологічні умови реалізації, а результативний – відображає досягнутий рівень соціалізації та вихованості. Порушення гармонії між ними (наприклад, домінування технічного змісту над виховними цілями) знижує ефективність реалізації потенціалу гуртка.

Потрібно зауважити, що ключову роль у створенні сприятливого виховного середовища гуртка відіграє педагог закладу позашкільної освіти, адже саме його діяльність визначає характер міжособистісних стосунків, рівень емоційного комфорту, мотивацію та активність вихованців. У сучасній педагогічній парадигмі керівник гуртка виступає не лише джерелом знань, а фасилітатором, який допомагає учням самостійно здобувати досвід, ставити цілі, шукати рішення та рефлексувати результати власної діяльності [10].

Фасилітаційна функція керівника гуртка передбачає створення сприятливого комунікативного середовища, у якому кожен вихованець відчуває себе почутим, прийнятим і значущим. При цьому педагог не нав'язує готові рішення, а спрямовує діяльність учнів, спонукаючи їх до ініціативи, критичного мислення, творчого пошуку. Такий підхід забезпечує розвиток внутрішньої мотивації до навчання, самостійності та відповідальності, що є основою соціально-виховного впливу позашкільної освіти [4, с. 45].

Важливою складовою діяльності педагога є організація спільної діяльності вихованців, заснованої на партнерстві, співробітництві та вза-

ємній повазі. Саме завдяки педагогічно вмотивованій організації командної роботи формується позитивний мікроклімат у колективі, з'являється досвід колегіальності, взаємодопомоги та колективної відповідальності.

Педагог позашкільного закладу також виступає моральним орієнтиром і прикладом соціально відповідальної поведінки. Через власні вчинки, стиль спілкування, ставлення до праці й до вихованців він демонструє зразки толерантності, етичності, відповідальності, що мають безпосередній виховний вплив. Як зазначають вчені, педагог у позашкільній освіті має бути не лише викладачем, а й «носієм цінностей», здатним через особистий приклад сприяти становленню моральних орієнтирів дітей і підлітків [11, с. 32].

До основних педагогічних умов реалізації соціально-виховного потенціалу гуртків науково-технічного напрямку належать кілька взаємопов'язаних складових, які забезпечують ефективність освітнього процесу та створюють сприятливі умови для розвитку особистості вихованця.

Основоположною умовою є створення відкритого виховного середовища, що підтримує ініціативу та самостійність учнів. Відкрите виховне середовище передбачає демократичний стиль взаємодії між педагогом і вихованцями, у якому підтримується свобода вибору, можливість самовираження, ініціативність і творчість. Таке середовище дає учням змогу відчути себе суб'єктами освітнього процесу, усвідомити власну значущість і відповідальність за результати спільної діяльності. Саме відкритість, довіра та підтримка створюють основу для розвитку соціальної активності, що є необхідною умовою виховання громадянської та соціальної компетентності.

Ще однією умовою є використання діяльнісного підходу, за якого учні навчаються через практичну реалізацію власних ідей. Діяльнісний підхід розглядає навчання як активний процес, у якому знання набувають значення лише в контексті практичної діяльності. У гуртках науково-технічного напрямку цей підхід реалізується через участь у конструкторських, проектних, експериментальних завданнях, де вихованці можуть самостійно планувати, досліджувати й створювати реальні продукти. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, творчості, самостійності й навичок командної роботи.

Важливою умовою соціально-виховного впливу є участь вихованців у діяльності, спрямованій на вирішення реальних соціальних, екологічних чи технологічних проблем місцевої громади. Це можуть бути волонтерські ініціативи, екологічні акції, технічні проекти з удосконалення позашкільного або міського простору, STEM-ініціативи тощо. Такі форми роботи сприяють розвитку почуття соціальної відповідальності, емпатії, громадян-

ської активності, формують мотивацію до участі у справах суспільного значення.

Рефлексивна діяльність вихованців є важливою педагогічною умовою, що забезпечує усвідомлення учнями власних досягнень, труднощів і шляхів особистісного зростання. Регулярне залучення вихованців науково-технічних гуртків до рефлексивних практик (обговорення результатів, ведення щоденників спостережень, самооцінювання) сприяє розвитку внутрішньої мотивації, самопізнання, здатності до критичного аналізу власної діяльності. У контексті гурткової роботи це формує почуття причетності до спільного успіху, підвищує самооцінку й відповідальність за результат команди.

Зазначені педагогічні умови створюють інтегроване середовище розвитку, у якому поєднуються навчальна, творча та соціальна активність. Їх реалізація забезпечує не лише засвоєння технічних знань, а й формування соціально зрілої, ініціативної та відповідальної особистості, здатної до самореалізації й ефективної взаємодії в суспільстві.

Висновки і пропозиції. Гуртки науково-технічного напрямку позашкільної освіти є вагомим чинником соціалізації та виховання підростаючої особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства. Їхня діяльність поєднує пізнавальні, практичні та соціально-комунікативні аспекти розвитку, завдяки чому формується цілісна система впливів на моральну, інтелектуальну й громадянську сферу вихованців. Ці гуртки сьогодні виступають ефективним педагогічним засобом інтеграції навчальної, виховної й соціалізуючої функцій позашкільної освіти.

Соціально-виховний потенціал гуртків полягає у здатності створювати педагогічне середовище, у якому процес навчання невіддільний від творчості, спілкування й співпраці. Саме в такому середовищі відбувається формування культури партнерства, взаємодопомоги, довіри, відповідальності та самостійності. У даному контексті, науково-технічна творчість постає не лише засобом оволодіння технічними знаннями, а й інструментом розвитку соціальної й громадської компетентності, що є однією з ключових компетентностей, задекларованих концепцією Нової української школи.

На основі теоретичного аналізу й педагогічного досвіду встановлено, що ефективність реалізації цього потенціалу забезпечується дотриманням певних педагогічних умов, серед яких: створення відкритого виховного середовища, орієнтованого на ініціативу та самовираження учнів; застосування діяльнісного підходу, який стимулює навчання через практику; залучення вихованців до соціально значущих проєктів, що сприяють формуванню громадянської відповідальності; а також впровадження рефлексивних практик, які допо-

магають усвідомити власні досягнення й внесок у спільну діяльність. Такі умови забезпечують інтеграцію освітнього, виховного й соціалізаційного впливу, створюючи передумови для розвитку гармонійної, активної особистості.

Окрема роль в реалізації соціально-виховного потенціалу науково-технічних гуртків відводиться педагогу, який виступає фасилітатором навчання, організатором командної взаємодії, наставником і носієм соціально значущих цінностей. Саме його професійна позиція, культура спілкування, готовність підтримувати ініціативу вихованців та здатність створювати атмосферу довіри визначають якість виховного середовища гуртка. Керівник гуртка стає центральною фігурою в процесі перетворення гуртка на простір соціального навчання, морального розвитку та самореалізації вихованця.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у розробленні педагогічної моделі і технології реалізації соціально-виховного потенціалу науково-технічних гуртків в умовах позашкільної освіти, а також у вивченні впливу проєктно-орієнтованих форм діяльності на формування ціннісних орієнтацій і соціальної компетентності вихованців у гуртках науково-технічного напрямку закладів позашкільної освіти.

Список використаної літератури:

1. Биковський Я. Т. Педагогічні умови діяльності гуртків закладів позашкільної освіти: монографія. К. : ІВЦ АЛКОН, 2020. 148 с.
2. Ворона Л. І. Гурток як основна форма організації освітнього процесу в позашкільній освіті. Педагогічні науки: теорія та практика. 2021. №1. DOI: 10.26661/2522-4360-2021-1-1-01.
3. Говоров Є. М., Мурач О. В. Психолого-педагогічні аспекти технічної творчості учнів в закладах середньої освіти. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип 151(2). С. 97-100. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_151\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_151(2)_23).
4. Кучай Т. П., Кучай О. В., Швиденко В. В. Педагогічні основи виховання особистості в закладах позашкільної освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2021. №1. DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-196-43-46.
5. Козирев М. П. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Львів : Львівський держ. ун-тет внутр. спр., 2020. 352 с.
6. Levine R. S., Viano S. Promising Practices of Out-of-School Time Programs for Low-Income Adolescents: A Systematic Review. 2025. DOI: 10.1002/jad.12506.
7. Allen, P.J., & Noam, G.G. Building consensus for integrated STEM and social-emotional development: From convening to implementation. *Connected Science Learning*. 2023. № 5(3). URL:

- <https://www.nsta.org/connected-sciencelearning/connected-science-learning-may-june-2023/building-consensus-integrated>.
8. Вербицький В.В. Виховний потенціал закладів позашкільної освіти: методичний посібник. Київ: НЕНЦ, 2025. 376 с.
 9. Darling J. Social-Emotional Learning Using Makerspaces and Passion Projects. 2022. DOI: 10.4324/9781003238072.
 10. Литовченко, О. В., Вербицький, В. В., Липецький, О. П. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу. Київ: НАПН України. 2012. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4758/>.
 11. Вербицький В.В. Організація освітнього процесу в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю: метод. посіб. Київ: НЕНЦ, 2025. 403 с.

Rabets V., Grigorenko V., Shevchenko O. Socio-educational potential of science and technology clubs in afterschool education

The article explores the theoretical foundations of forming and implementing the socio-educational potential of science and technology clubs within the system of afterschool education. It substantiates that technical creativity in extracurricular institutions functions as a powerful means not only for developing students' technical knowledge and practical skills but also for fostering their social competence, civic engagement, moral values, and sense of responsibility. The concept of socio-educational potential defined as a set of opportunities within the educational environment, the content of activity, and interpersonal interaction aimed at shaping socially significant personal qualities and value orientations. The structure of this potential presented as an integrative model comprising four interconnected components (goal-oriented, content-activity, organizational-communicative, and result-oriented) which together ensure the systemic and holistic nature of the educational process. The study emphasizes the leading role of the educator as a facilitator, mentor, and bearer of socially valuable principles who creates a supportive, open, and democratic learning environment that promotes students' initiative, self-expression, and cooperation. The pedagogical conditions for effective realization of socio-educational potential are identified: establishing an open and inclusive educational space; applying the activity-based approach that encourages learning through practice and experimentation; engaging students in socially significant, project-based, and research activities; organizing reflective practices that develop self-awareness and responsibility; and maintaining partnership interaction among educators, learners, and the community. It concluded that science and technology clubs perform an essential integrative function by combining educational, developmental, and socialization influences within afterschool education. Through the synthesis of learning, creativity, and communication, such clubs contribute to the formation of an active, creative, and responsible personality capable of self-development, teamwork, and meaningful participation in social and civic life.

Key words: afterschool education, science and technology clubs, socio-educational potential, activity-based approach, pedagogical conditions, social competence.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.11.2025

Дата публікації: 26.12.2025